

УДК 633.1:631.53.01

О.В. Голік, канд. біолог. наук, В.М. Тимчук, канд. с.-г. наук,
Н.Ю. Єгорова, канд. екон. наук, А.В. Полухіна, мол. наук. співр.
Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ПРИ ФОРМУВАННІ РЕАЛІЗАЦІЙНИХ ЦІН НА НАСІННЯ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ

Визначено невідповідність реалізаційної ціни на зерно пшениці ярої відповідно витратам на його виробництво. Надано методичні рекомендації щодо доцільних договірних реалізаційних цін для розширеного відтворення виробництва товарного зерна. Надано методичні рекомендації доцільності реалізаційних цін та собівартості пшениці ярої для розширеного відтворення виробництва насінневого й товарного зерна. В порівнянні з іншими країнами світу, інвестиції, які залучаються державою в вітчизняну зернову галузь є недостатніми. На це вказує складність і невчасність впровадження інноваційних проектів у виробництво товаровиробниками, не кажучи вже про їх вихід на світовий ринок. Все це негативно впливає на формування обсягу вітчизняного ринку насіння основних зернових колосових культур в порівнянні з іноземними країнами.

***Ключові слова:** ринок зерна, пшениця яра, собівартість, прибуток, рентабельність*

Постановка проблеми. На теперішній час розвиток інтеграційних процесів у зернопродуктовому підкомплексі ще не відповідає стану переробної галузі та сфери агробізнесу, напруженим залишається процес узгодження інтересів сільгоспвиробників і суб'єктів підприємницької діяльності суміжних галузей і сфер, виробники зерна економічно потерпають від впливу монополій посередницьких структур (елеватори, хлібоприймальні пункти, зернотрейдери, постачальники матеріальних ресурсів, лізингові та страхові компанії), що призводить до втрат як на підприємницькому рівні, так і держави в цілому [1].

Аналіз останніх досліджень. В останні роки, як відмічають вітчизняні вчені, сільгоспідприємства виробляють значні обсяги пшениці, проте цей показник не стабільний і має тенденцію до зниження [2, С.53-66; 3, С.51-65].

Причинами спаду є негативний вплив природних факторів, що призвело до зниження середньої урожайності пшениці у 2013 р. до 3,4 т/га та зменшення рівня рентабельності від реалізації цієї культури на

зерновому ринку. Так, у сільгосп підприємствах Харківської області за 2008 р. цей показник становив 12,8 %, а в 2013 р. зменшився до 9,8 % [4;5].

Виклад основного матеріалу. Дані про обсяги виробництва, площу та урожайність пшениці ярої в Україні та Харківській обл. наведено в табл. 1.

1. Обсяги виробництва пшениці ярої в сільгосп підприємствах України та Харківської обл., 2007 – 2013 рр.*

Показник	Роки				2010 р. до 2007р., %	Роки		2013 р. до 2007 р. %
	2007	2008	2009	2010		2012	2013	
По Україні								
Вироблено продукції, тис. т	449,7	514,6	528,8	670,8	149,2	386,0	212,1	47,2
Зібрана площа, тис. га	255,7	182,4	195,8	231,8	90,6	134,1	72,5	28,3
Урожайність, т/га	1,76	2,82	2,70	2,82	160,2	2,88	2,92	166,0
Виробнича собівартість, млн грн	295,9	365,9	390,7	328,8	111,1	468,7	268,2	90,6
1 тонни, грн	657,9	711,1	738,9	1088,7	165,5	1214,2	1264,7	192,2
По Харківській обл.								
Вироблено продукції, тис. т				5,8	43,9	9,6	6,4	48,5
Зібрана площа, тис. га	9,2	5,2	4,7	4,6	50,0	4,0	3,2	34,8
Урожайність, т/га	1,44	2,46	1,55	1,25	86,8	2,39	1,98	137,5
Виробнича собівартість, млн грн	9,8	7,7	13,2	12,8	7,2	13,7	8,9	91,0
1 тонни, грн	743,1	601,3	1117,9	1448,1	195,0	1418,1	1390,5	187,1

* Статистичні дані, згідно форми 50-СГ станом на 01.01.2008-2014 рр.

За період 2007-2013 рр. відмічено суттєве зменшення обсягів виробництва зерна пшениці ярої як в сільгосппідприємствах України, так і Харківської області (майже на 50 %). Це сталося, в основному, через скорочення посівних площ і зменшення ефективності вирощування даної культури, адже виробнича собівартість 1 тонни зросла майже вдвічі.

Особливо важливим питання витрат постає для господарських структур у ринково-конкурентній економіці [1, С. 5-13].

Витрати формують виробничу і повну собівартість, а її відношення до доходу (ціна, вартість від реалізації), визначає рівень ефекту діяльності. Собівартість пшениці ярої, як і будь-якої культури, визначається як сукупність вартості матеріальних і трудових затрат, послуг, які за методологією обліку відносяться на продукцію.

Відомо, що конкурентоспроможність реалізованого насіння визначається багатьма факторами: попитом на сорт, посівними та врожайними показниками якості насіння, кон'юнктурою ринку тощо.

Ринок пшениці ярої багатьох регіонів України й Харківської області формується переважно під впливом насінневих селекційних інновацій (сортів) харківської селекції (табл. 2).

2. Обсяги виробництва та реалізації насіння вищих репродукцій пшениці ярої в науково-селекційних підрозділах ІР ім. В.Я. Юр'єва НААН, 2009-2015 рр.

Рік	Обсяги насіння, тонн		% реалізації насіння
	надано на реалізацію	реалізовано	
2009	22,6	18,0	80,0
2010	28,7	9,3	32,4
2011	25,8	17,2	66,7
2012	90,5	67,2	74,3
2013	85,2	52,2	61,6
2014	72,8	63,6	87,4
2015	100,8	56,4	56,0
<i>В середньому за 2009-2015 рр.</i>	<i>60,9</i>	<i>40,6</i>	<i>66,6</i>
2015 до 2009 рр., рази	у 4,5 рази	у 3,1 рази	x

Дані таблиці свідчать про зростання обсягів виробництва насіння вищих репродукцій у 4,5 рази, а реалізації – в 3,1 рази. При цьому частка

реалізації насіння становить майже 67 %, що є суттєвим результатом багаторічного впровадження селекційних інновацій на зерновому ринку.

На теперішній час державою ще не врегульовано дії цінової незбалансованості в агропромисловому виробництві, що зумовлює поступове банкрутство товаровиробників як зернової, так і насінневої галузі. Динаміку середніх цін реалізації пшениці ярої за 2007 – 2013 рр. наведено в табл. 3.

3. Середня ціна реалізації 1 тонни пшениці ярої в сільгосп підприємствах України та Харківської області, 2007 -2013 рр.

Роки	Середня ціна реалізації 1 тонни в сільгосп підприємствах, грн./т	
	України	Харківської обл.
2007	860,9	853,4
2008	912,6	919,4
2009	899,0	995,5
2010	1198,1	1166,5
2011	1493,8	1532,7
2012	1509,4	1704,1
2013	1571,5	2049,4
2013 до 2007, (%; рази)	182,5	у 2,4 рази більше

Так, середня ціна реалізації 1 тонни пшениці ярої в сільгосп підприємствах України в 2013 р. зросла на 82,5 %, а по Харківській обл. – у 2,4 рази.

Роль високопродуктивних та конкурентоспроможних сортів в стабілізації й перспективному розвитку рослинницької галузі є надзвичайно важливою, адже за рахунок збільшення урожайності й оптимізації витрат при виробництві насіння пшениці ярої можна суттєво зменшити собівартість цієї культури.

За трьохрічними даними досліджень лабораторії селекції ярої пшениці IP ім. В.Я.Юр'єва НААН, при передачі сортів пшениці твердої ярої Харківська 39, Нащадок, Спадщина та сортів м'якої Харківської 30 до Державної Служби Сортовипробування було відмічено й зафіксовано рівень урожайності цих сортів відносно стандартів (табл. 4).

Дані таблиці вказують, що рівень урожайності вищенаведених сортів є вищим за стандарти від 0,24 до 082 т/га. Тому й до теперішнього часу вони мають попит у товаровиробників багатьох регіонів України.

Нажаль, як відмічають багато вітчизняних вчених, генетичний потенціал врожайності нових сортів, які пропонуються товаровиробникам, використовуються в середньому на 30 – 50 %, при реально можливому – 70 – 80 % [6].

4. Перевищення за врожайністю сортів пшениці ярої над стандартом, згідно результатів сортовипробування за період 1996-2012 рр.

Сорт	Роки випробувань	Врожайність сорту, т/га	Перевищення над стандартом, т/га
Пшениця тверда яра			
Чадо	1996-2000	2,86	0,36
Спадщина	2000-2003	2,82	0,24
Нащадок	2003-2005	3,33	0,82
Харківська 41	1997-1999	3,26	0,38
Пшениця м'яка яра			
Харківська 30	1997-1999	3,32	0,74
Героїня	1999-2002	2,51	0,48
Пшениця полба звичайна яра			
Голіковська	2010-2012	3,0	0

Так, дослідні господарства ІР ім. В.Я.Юр'єва НААН на протязі багатьох років вирощують сорти пшениці твердої ярої Харківська 39, Спадщина та Нащадок, за рахунок чого збільшили обсяги реалізації цієї культури в 2015 р. до 273 тонн або на 37% більше проти 2009 р.

Таким чином, кожен етап створення, сортовивчення і збереження сорту рослин супроводжується кропіткою десятирічною роботою селекціонера-оригінатора сорту, державного і після реєстраційного сортовипробування у закладах експертизи Держсортслужби, що є основою збільшення обсягів виробництва зернової продукції, підвищення її якості та конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Витрати на виробництво пшениці за елементами та їх структура в сільгосп підприємствах України наведена в таблиці 5. Аналіз за 2009 р. – 2013 рр. свідчить, що в 2013 р. проти 2007 р. спостерігається стрімке зростання виробничої собівартості на 1 га (втричі) та на 1 тонну (вдвічі).

5. Структура витрат на виробництво пшениці

в сільгосп підприємствах України, 2007 – 2013 рр.*

Елементи витрат	Витрати, грн.											
	2007 рік			2008 рік			2009 рік			2013 рік		
	на 1 га	на 1 т	%	на 1 га	на 1 т	%	на 1 га	на 1 т	%	на 1 га	на 1 т	%
Прямі матеріальні витрати	909,0	362,5	66,0	1395,9	356,5	68,6	1495,3	457,6	66,9	2686,0	746,1	65,0
із них:												
Насіння	169,3	67,5	12,3	223,5	57,1	11,0	230,1	70,4	10,3	427,7	118,8	10,4
Мінеральні добрива	231,6	92,4	16,8	401,1	102,4	19,7	477,5	146,1	21,4	853,6	237,1	20,7
Нафтопродукти	220,9	88,1	16,0	329,5	84,1	16,2	310,0	94,9	13,9	525,3	145,9	12,7
Оплата послуг	122,0	48,6	8,9	211,3	54,0	10,4	226,9	69,4	10,1	348,9	97,0	8,4
Інші матеріальні витрати	165,2	65,9	12,0	230,5	58,9	11,3	250,8	76,7	11,2	530,4	147,3	12,8
Прямі витрати на оплату праці	138,7	55,3	10,1	184,6	47,1	9,1	184,4	56,4	8,2	279,0	77,6	6,9
Загальнообов'язкові витрати	329,3	131,4	23,9	455,4	116,3	22,3	555,8	170,2	24,9	1164,8	323,5	28,1
із них:												
Амортизація	79,1	31,6	5,7	110,5	28,2	5,4	143,6	44,0	6,4	247,8	68,8	6,0
Відрахування на соц.заходи	23,7	9,5	1,7	41,2	10,5	2,0	54,2	16,6	2,4	101,2	28,1	2,4
Інші прямі	226,5	90,3	16,5	303,6	77,5	14,9	358,0	109,6	16,1	815,8	226,6	19,7

витрати												
Виробнича собівартість	1377,0	549,2	100	2035,9	519,9	100	2235,5	684,1	100	4129,8	1147,2	100

Примітка. * Статистичні дані, згідно форми 50-СГ станом на 01.01.2008-2014 рр.

Згідно структури витрат на виробництво пшениці значна частка припадає на прямі матеріальні витрати – до 70 %, основними складовими яких є витрати на насіння – до 12 %, мінеральні добрива – до 21 %, нафтопродукти – до 16 % тощо. Частка витрат на оплату праці постійно знижується й складає лише 7 %, адже стрімко зростають загальновиробничі витрати (до 30 %) та витрати на мінеральні добрива, оплату послуг сторонніх організацій [1; 2; 7].

Нестабільність ситуації в зерновому виробництві обумовлюється недостатністю коштів на відтворення виробничої бази, недотриманням технологічної дисципліни (несвоєчасність виконання всіх технологічних операцій, впровадження селекційних інновацій тощо), що призводить до зростання прямих витрат продукції, погіршення її якості, підвищення затрат праці та поступової збитковості сільгосп підприємства [1;2].

Вітчизняні вчені П.Т. Саблук, В.Я. Амбросов, Д.І. Мазоренко, Г.Є. Мазнев та інші розробили й запропонували технології вирощування пшениці ярої для чотирьох рівнів ресурсного забезпечення агропідприємств від варіанта мінімального необхідного переліку агротехнічних операцій до варіанта використання інноваційних високих технологій із застосуванням необхідного комплексу добрив і засобів захисту рослин [8].

З метою визначення ефективності при використанні високого рівня ресурсного забезпечення й конкурентоспроможних сортів пшениці ярої (див. табл. 3, 4), на основі вищенаведеної собівартості рівня високого ресурсного забезпечення за 2008 р. (див. табл. 6) нами було визначено прибуток та рівень рентабельності за вищенаведеними умовами (табл.7).

При цьому важливим є врахування частки маркетингових витрат на реалізацію (технологічні прийоми, вартість тари, сервіс, реклама тощо), адже за результатами досліджень І.П. Пазія, Г.М. Бабарики та Н.Ю. Єгорової ці витрати коливаються від 37 до 45 % [9;10].

7. Розрахунок рівня та структури витрат при використанні високого рівня ресурсного забезпечення вирощування пшениці ярої сортів Нащадок, Чадо та пшениці полби звичайної ярої Голіковська, 2008 р.

Показник	Високий рівень ресурсного забезпечення			
	Витрати на 1 тону продукції, грн.			питома вага витрат, %
	Нащадок	Голіковська	Чадо	
<i>Урожайність, т/га</i>	3,33	3,0	2,86	х
Заробітна плата з нарахуваннями	12,4	13,8	14,4	1,0
Насіння	216,2	240,0	251,7	17,6
Мінеральні добрива	201,6	223,8	234,8	16,5
Засоби захисту рослин	38,8	43,1	45,2	3,1
ПММ	61,3	68,0	71,4	5,0
Електроенергія	0,1	0,2	0,2	0
Амортизаційні відрахування	139,0	154,3	161,9	11,3
Ремонт основних засобів.	40,0	44,4	46,6	3,2
Транспортні витрати	7,9	8,8	9,2	0,6
Плата за оренду земельних ділянок	42,9	47,6	50,0	3,5
Інші матеріальні витрати	40,5	45,0	47,2	3,3
Страхові платежі	46,3	51,4	53,9	3,8
Загальновиробничі витрати	31,1	34,5	36,2	2,5
<i>Виробничі витрати всього (виробнича собівартість)</i>	878,1	974,9	1022,7	71,4
<i>Маркетингові витрати</i>	351,2	390,0	409,1	28,6
Всього витрат на 1 т, грн..	1229,3	1364,9	1431,8	100,0
Середня ціна реалізації, грн./т	912,6	912,6	912,6	х
Прибуток, грн.	1809,6	1372,9	1178,2	х
Рівень рентабельності, %	147,2	100,6	82,3	х

У розрахунках, згідно з технологічними картами [8] передбачалось використання сучасної техніки і раціональне співвідношення ресурсів, для забезпечення рівня урожайності сортів пшениці ярої Нащадок з рівнем урожайності 3,33 т/га, Чадо – 2,86 т/га та пшениці полби звичайної ярої Голіковська – 3,0 т/га.

Найважчим є те, що навіть при високому рівні ресурсного забезпечення вирощування й з урахуванням маркетингових витрат (до 40 %) на реалізацію продукції, при урожайності пшениці ярої твердої 3,33 т/га прибуток становить 1809,6 грн, а рівень рентабельності – 147,2 %, відповідно при урожайності 3 т/га – 1372,9 грн та 100,6 %, а при урожайності 2,86 т/га – 1178,2 та 82,3 %. При цьому в структурі собівартості частка виробничих витрат становить 71,4 %, а маркетингові витрати займають 28,6 %.

Відомо, що для забезпечення розширеного відтворення рівень рентабельності сільгосппродукції повинен складати 40-45 %. Але те, що вітчизняні біржові ціни на товарне зерно не завжди відповідають рівню потрібної окупності авансованого капіталу в виробництво й не коригуються вчасно, негативно впливає на прибутковість товаровиробників [11;12].

В сучасних умовах в агроформуваннях України застосовується традиційна (в деяких з них дуже застаріла) найбільш поширена вітчизняна техніка, частково вирішуються проблеми післязбиральної доробки та зберігання врожаю, що позбавляє їх можливості реалізувати товарне зерно пшениці ярої на вигідних умовах .

Нами було відмічено, що виробнича собівартість 1 тонни пшениці ярої в сільгосппідприємствах України в зросла 2013 р. проти 2007 р. майже на 92,2 %. (див. табл. 1). Це призводить до зменшення прибутковості товаровиробників зерна й виключає їх можливість використовувати сучасну техніку та дороге якісне насіння. Тобто більшість агроформувань використовує задовільний рівень ресурсного забезпечення, тому, необхідним було б визначити ефективність при використанні цього рівня й конкурентоспроможних сортів пшениці ярої (див. табл. 3,4), на основі вищенаведеної собівартості рівня задовільного ресурсного забезпечення за 2013 р. (див. табл. 1). Нами, використовуючи структуру витрат виробничої собівартості за 2013 р. (див. табл.5), було визначено прибуток та рівень рентабельності за вищенаведеними умовами (табл.8).

8. Розрахунок рівня та структури витрат при використанні задовільного рівня ресурсного забезпечення вирощування пшениці ярої сорту Нашадок

Показники	Задовільний рівень ресурсного забезпечення 2013 р.	
	Витрати на 1 тонну продукції, грн.	питома вага витрат, %

Урожайність, т/га	3,33	x
Заробітна плата з нарахуваннями	20,2	1,0
Насіння	355,3	17,6
Мінеральні добрива	333,2	16,5
Засоби захисту рослин	62,6	3,1
ПММ	101,0	5,0
Електроенергія	0,6	0
Амортизаційні відрахування	228,2	11,3
Ремонт основних засобів.	64,6	3,2
Транспортні витрати	12,1	0,6
Плата за оренду земельних ділянок	70,7	3,5
Інші матеріальні витрати	66,6	3,3
Страхові платежі	76,7	3,8
Загальновиробничі витрати	50,5	2,5
Виробничі витрати всього:	1442,3	71,4
Маркетингові витрати	576,9	28,6
Всього витрат на 1 т, грн.	2019,2	100,0
Середня ціна реалізації, грн./т	1571,5	x
Прибуток, грн.	3213,9	x
Рівень рентабельності, %	159,2	x

Дані таблиці ще раз підтверджують, що навіть при суттєвому зростанні витрат на виробництво пшениці ярої економічно виправданим є використання сортів з високою врожайністю. При цьому важливу роль відіграє підвищення середньої ціни реалізації в 2013 р. проти 2008 р. на 72,2%, що сприяло зростанню прибутку до 3213,9 грн., а рівня рентабельності до 159,2%.

Вищенаведені розрахунки по вирощуванню представлених конкурентоспроможних сортів пшениці ярої вказують, що в 2008 р. при високому рівні ресурсного забезпечення рівень рентабельності становив від 82,3 до 147,2 %. Відповідно при задовільному рівні вирощування в 2015 р. цей показник становив 159,2 %.

Як бачимо, ефективно сформована система господарювання, в якій сконцентровані всі необхідні для цього фактори – від виробничих ресурсів до механізмів господарювання – забезпечує найкращі можливості для виробництва й реалізації продукції та досягнення максимального прибутку від господарської діяльності [7, С. 551-580].

В таблиці 9 наведено обсяги та ефективність реалізації пшениці ярої в сільгоспприємствах Харківської обл. та України за 2007-2013 рр.

**9. Обсяги та ефективність реалізації пшениці ярої в
сільгосп підприємствах Харківської обл. та України, 2007-2013 рр.***

Показник	Роки				2010 р. д	Роки		2013 р. д
	2007	2008	2009	2010	2007 р., д	2012	2013	2007 р., д
По Україні								
Реалізовано – всього, тис. тонн	289,0	308,9	380,8	302,0	13,0	296,1	163,1	-126,0
Виробнича собівартість 1 тонни реалізованої продукції, грн	645,3	727,0	735,4	985,5	340,2	1168,5	1303,4	658,1
Повна собівартість 1 тонни реалізованої продукції, грн	754,8	862,6	832,5	1087,8	333,0	1341,9	1460,3	705,5
Витрати на збут 1 тонни реалізованої продукції, грн	109,5	135,6	97,1	102,3	-7,2	173,4	156,9	47,4
Середня ціна реалізації 1 тонни, грн	860,9	912,6	899,0	1198,1	337,2	1509,4	1571,5	710,6
Прибуток (збиток), грн/т	106,1	50,0	66,5	110,3	4,2	167,5	111,2	5,1
Рівень рентабельності, %	14,1	11,6	8,0	10,1	-4,0	12,5	7,6	-6,5
По Харківській обл.								
Реалізовано – всього, тис. тонн	7,7	9,2	5,1	3,5	-4,2	8,4	4,4	-3,3
Виробнича собівартість 1 тонни реалізованої продукції, грн	760,7	773,8	1059,8	1315,3	554,6	1370,9	1485,5	724,8
Повна собівартість	994,5	1062,1	1315,6	1595,6	601,1	1640,1	1737,7	743,2

1 тонни реалізованої продукції, грн								
Витрати на збут 1 тонни реалізованої продукції, грн	233,8	288,3	255,7	280,3	46,5	269,2	252,2	18,4
Середня ціна реалізації 1 тонни, грн	853,4	919,4	995,5	1166,5	313,1	1704,1	2049,4	1196,0
Прибуток (збиток), грн/т	92,7	-142,7	-320,1	-429,1	-336,4	64,0	311,7	219,0
Рівень рентабельності, %	13,1	-13,4	-24,3	-26,9	-13,8	3,9	17,9	4,8

* Статистичні дані, згідно форми 50-СГ станом на 01.01.2008-2014 рр.

Дані таблиці свідчать про стрімке скорочення в 2013 р. проти 2007 р. (майже на 77 %) обсягів реалізації пшениці ярої в агроформуваннях України та Харківської обл., що сталося через зростання повної собівартості 1 тонни цієї культури на 93 та 74 % відповідно.

Негативні наслідки проявились через постійне коливання середньої ціни реалізації 1 тонни, а в деякі роки вона була нижчою, ніж повна собівартість 1 тонни реалізованої продукції. Відповідно показники прибутку та рівня рентабельності мали не дуже втішні результати.

Тобто у 2007 р. проти 2010 р. рівень рентабельності від реалізації пшениці ярої зменшився майже вдвічі, хоча через зростання з роками ціни реалізації в 2,5 рази, цей показник поступово збільшується.

Підприємствам, які закупають зерно пшениці, сьогодні бракує банківських кредитів, тому за традицією минулих років, вони неспроможні закупити велику кількість збіжжя в короткостроковому періоді, тому й пропонують низьку ціну або не купують взагалі.

Дослідження вітчизняних вчених – економістів показали, що нині держава не є максимально активним учасником регуляторних процесів, якщо оцінювати її політику по відношенню до безпосередніх виробників зерна, особливо дрібних.

Нажаль на протязі останніх років основним каналом реалізації пшениці традиційно залишається «за іншими каналами» (табл. 10).

Дані таблиці вказують, що з роками суттєво зросла частка реалізації пшениці «за іншими каналами» (у 2013 р. - 82,1 % по Україні та 91,1 % по

Харківській обл.), через який переважна кількість зерна реалізується комерційним та іншим структурам за найвищими цінами порівняно з іншими маркетинговими каналами реалізації продукції; в межах від 5 до 10 % видається орендодавцям у рахунок орендної плати; суттєво скоротилася частка реалізації на ринку через власну торговельну мережу від 10 до 4 % по Україні та від 3 до 0,7 % по Харківській обл.; населенню в рахунок оплати праці частка знизилась з 4 до 0,2 %.

10. Структура та ціни реалізації пшениці сільгосп підприємствам України та Харківської обл. за маркетинговими каналами, (2006, 2012-2013 рр.)*

Канали реалізації	2006 р.		2012 р.		2013 р.	
	питома вага каналів, %	ціни. грн./т	питома вага каналів, %	ціни. грн./т	питома вага каналів, %	ціни. грн./т
По Україні						
Переробним підприємствам	4,5	564,0	3,5	1574,4	3,8	1446,6
Населенню в рахунок оплати праці	4,0	453,2	0,4	1147,5	0,3	1108,7
Пайовикам у рахунок орендної плати	10,8	475,7	9,5	1284,3	9,4	1251,9
На ринку через власну торговельну мережу	10,4	503,1	4,7	1431,2	4,4	1326,7
<i>За іншими каналами</i>	<i>70,0</i>	<i>540,1</i>	<i>81,8</i>	<i>1588,9</i>	<i>82,1</i>	<i>1381,1</i>
За всіма каналами – в середньому	100,0	527,0	100,0	1550,2	100,0	1368,1
По Харківській області						
Переробним підприємствам	4,1	486,4	3,7	1569,0	3,1	1295,9
Населенню в рахунок оплати праці	2,5	413,6	0,2	1029,1	0,2	1019,1
Пайовикам у рахунок орендної плати	7,6	487,2	4,7	1403,2	4,9	1300,2
На ринку через власну торговельну мережу	3,3	457,1	0,9	1329,9	0,7	1212,8
<i>За іншими каналами</i>	<i>82,5</i>	<i>515,9</i>	<i>90,5</i>	<i>1540,9</i>	<i>91,1</i>	<i>1301,2</i>
За всіма каналами – в середньому	100,0	508,0	100,0	1532,7	100,0	1299,8

* Статистичні дані, згідно форми 50-СГ станом на 01.01.2008-2014 рр.

Висновки. Негативним є те, що постійно зростає частка реалізації пшениці «за іншими каналами», адже це призводить до поступової непрозорості зернового сучасного ринку, коли не має можливості чітко й прозоро уявляти про реальні канали збуту, руху зерна. Таким чином, основним питанням розвитку – регулювання ринку зерна пшениці є цінова ситуація та стабілізаційні заходи, які повинні реалізовуватись з боку держави. Але особливої уваги треба приділяти цілеспрямованому визначенню нових пріоритетів, перегляду структури виробництва пшениці ярої, створенню й впровадженню конкурентоспроможних сортів цієї культури, виходячи з потреб внутрішнього та зовнішнього ринків зерна.

Бібліографічний список: 1. Технологічні карти та витрати на вирощування сільськогосподарських культур / за ред. П.Т. Саблука, Д.І. Мазоренка, Г.Є. Мазнева. – К.: ННЦ ІАЕ, 2004. – 402 с. 2. Витрати та ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг) / [Воскобійник Ю.П., Шпикуляк О.Г., Камінський І.В. та ін.]; за ред. Ю.П. Воскобійника. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 355 с. 3. Витрати та ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг); за ред. О.Г. Шпикуляка, Ю.П. Воскобійника. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 350 с. 4. Сільське господарство України за 2000 р.: Статистичний щорічник / Держкомстат України; Під. кер. Ю.М. Остапчука. – К., 2001. – 262 с. 5. Система ведення сільського господарства Харківської області: наукове супроводження „Комплексної програми розвитку сільського господарства Харківської області у 2001 – 2005 роках та на період до 2010 року” / [Безуглий М.Д., Лобас С.В., Шмаков М.В. та ін.]. – Х. – 2004. – 286 с. 6. Тимчук В.М., Склярєвський К.М., Сало О.С., Кущенко О.О., Садовий О.О. Організація інноваційної та маркетингової діяльності в Інституті рослинництва ім. В.Я.Юр’єва // Вісник ЦНЗ АПВ Харківської області. – Х.: ІР ім. В.Я.Юр’єва, 2006. – № 4. – С. 40–44. 7. Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань: [монографія] / за ред. професора Г.Є. Мазнева. – Харків: Вид-во «майдан», 2014. – 592 с. 8. Технології вирощування зернових і технічних культур в умовах Лісостепу України / За ред. П.Т. Саблука, Д.І. Мазоренка, Г.Є. Мазнева. – 2-е вид., доп. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 720 с. 9. Пазій І.П., Бабарика Г.М., Єгорова Н. Ю. Формування структури та сегментація ринку насіння зернових колосових культур як

складових в системі маркетингової діяльності // Селекція і насінництво. – Харків, 2003. – № 87. – С. 158-167. 10. Пазій І.П., Бабарика Г.М., Єгорова Н.Ю. Формування маркетингових витрат у ланках системи насінництва зернових культур // Економіка АПК. – 2005. – № 10. – С. 101-104. 11. Технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур. – Х.: ХДТУСГ, 2001 – 173 с. 12. Мазоренко Д.І. Технологічні карти та витрати на вирощування сільськогосподарських культур з різним ресурсним забезпеченням / Д.І. Мазоренко, Г.Є. Мазнев. – Х.: ХНТУСГ, 2006. – 725 с.

Голик О.В., Тымчук В.М., Єгорова Н.Ю., Полухина А.В.
Современные проблемы при формировании реализационных цен на семена пшеницы ярой Изучены особенности регионального рынка семян зерновых колосовых культур, их влияние на стабилизацию зернового рынка, основные принципы его формирования и развития, обгрунтованы объемы производства и реализации зерна пшеницы ярой на региональном рынке.

Даны методические рекомендации реализационных цен та себестоимости пшеницы ярой для расширенного производства семенного и товарного зерна.

В сравнении с другими странами, инвестиции, которые даются державой в отечественную семенную отрасль недостаточны. На это указывает сложность и несвоевременность внедрения инновационных проектов в производство товаропроизводителями, не говоря уже про их выход на световой рынок. Все это негативно влияет на формирование объемов отечественного рынка семян основных зерновых культур в сравнении с зарубежными странами.

Ключовые слова: рынок зерна, пшеница ярая, себестоимость, прибыль, рентабельность

Golik OV, Tymchuk VM, Yegorova NYu, Polukhina AV. Some Problems of Spring Wheat Regional Market Formation. Peculiarities of the regional market of spiked cereal seeds, its influence on stabilization of the grain market, basic principles of its formation and development were investigated; spring wheat production and sales volumes in the regional market were rationalized.

Recommendations on feasibility of selling prices and prime cost of spring wheat for expanded reproduction of seed and marketable grain are given.

The paper deals with the grain production at the agricultural enterprises and a specific volume of the area under winter wheat cultivars and the main originators share in Kharkiv Oblast are presented.

Compared to other countries, investments that are mobilized by the state in the domestic grain industry are insufficient. This is proven by the complexity and untimely implementation of innovative projects in industry by manufacturers,

without mentioning their entry into to the global market. All this negatively affects the volume of the domestic market of seeds of the major spiked cereals compared with foreign countries.

There are shown the outcomes of studies on the improvement of home cultivars' competitiveness in modern market conditions that is conducive to making better seed and grain farming and a fuller use of genetical potential of cereal crops' cultivars.

The necessity for increase of the efficiency of original and elite seed production by intensification of growing and improvement in the priceformation methodics is substantiated.